

Krystyna Krzekotowska

Kodeks cywilny a prawo regulujące zagadnienia rodziny

Palestra 29/6(330), 88-90

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przejściowym, w wielu dziedzinach obrotu nie istnieje faktycznie rynek w sensie ekonomicznym, wobec czego nie ma też pola działania do regulacji cywilnoprawnej w sprawach gospodarczych. Trafnie też autorka tak ujmując rolę wykładni, by elastyczne rozwiązania kodeksowe mogły „obsłużyć” nowe potrzeby.

Kodeks cywilny a prawo regulujące zagadnienia rodziny

Oceniając kodeks cywilny w świetle aktualnego prawa o rodzinie oraz rysujących się w tej dziedzinie tendencji rozwojowych, Z. Radwański zajął się kompleksowo występującymi tu związkami. Sformułował szereg wniosków dotyczących aktualności rozstrzygnięć zawartych w kodeksie cywilnym. Swoją uwagę autor skupił przy tym na tych kwestiach, które wymagają uwagi badawczej dla ulepszenia przyjętych dotychczas rozwiązań w słusznym przekonaniu, iż jest to zajęcie daleko bardziej konstruktywne aniżeli tylko, lub nawet głównie, akcentowanie ich pozytywów.

I tak, w odniesieniu do stosowanej w kodeksie cywilnym techniki odesłań do więzi rodzinnych autor zwraca uwagę na potrzebę posługiwania się jednolitymi i wzorowanymi na k.r.o. określeniami.

Następnie autor ten zajmuje się nie zdefiniowanymi wyraźnie w przepisach pojęciami „najbliższych członków rodziny”, pojęciem „rodziny” i wreszcie „osoby bliskiej”, wskazując na to, że jedno z nich można z dużą precyzją odtworzyć na gruncie całości przepisów, a co do innych (osoba bliska) brak jest takich możliwości, w związku z czym dochodzą do głosu zawodne dyrektywy znaczeniowe języka powszechnego. Prowadzi to do przyznania w praktyce określonych korzyści także osobom spoza grupy rodzinnej, a z drugiej strony pozostawia w niepewności pozycję prawną nawet najbliższych członków rodziny. Warto jednak dodać, że zapobiega temu dość skutecznie proponowana przez tegoż autora w innym miejscu obiektywizacja pojęcia osoby bliskiej, tj. uznania, że o istnieniu stosunku bliskości powinny decydować więzy obiektywne, a nie subiektywny stan uczuć.⁷

W odniesieniu do własności osobistej autor, w nawiązaniu do uznanych konstytucyjnie wartości życia rodzinnego, proponuje, aby wyrażona w przepisach myśl o przeznaczeniu jej nie tylko do zaspokojenia potrzeb samego podmiotu, ale i jego bliskich, została zrealizowana do zaspokojenia potrzeb osobistych właściciela i członków jego najbliższej rodziny (odpowiednio też do ogólnych trendów rozwoju społecznego, które zmierzają do upowszechnienia się modelu tzw. rodziny małej).

W dyskusji nad rozszerzeniem katalogu dóbr osobistych, przedstawionej szerzej w pracy J. St. Piątońskiego (Ewolucja ochrony dóbr osobistych), Z. Radwański opowiada się za koncepcją uznającą za takie dobra: stan cywilny człowieka, integralność seksualną, a także sferę życia prywatnego, którego ważnym elementem pozostaje zawsze życie rodzinne.

Przy rozpatrywaniu problematyki dotyczącej dzieci w kodeksie cywilnym Z. Radwański, w nawiązaniu do pojęcia dobra dziecka zajmującego najwyższe miejsce w skali preferencyjnej wśród innych społecznie cenionych wartości życia rodzinnego, zwraca uwagę na potrzebę nowelizacji art. 1043 k.c. w części dotyczącej miary „przyjętej w danym środowisku” co do wychowania i wykształcenia dziecka. Określa powyższe rozwiązanie „reliktem feudalnej struktury społecznej”, który nie powinien mieć miejsca w kodeksie będącym wzorem kształtującym świadomość społeczną, a także stanowiącym wskazówkę dla ustawodawstwa szczegółowego.

⁷ Por. Z. Radwański: Glosa do orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 1972 r. III CZP 50/72, OSPIKA 1973, z. 7-8, poz. 150.

Z. Radwański wskazuje następnie na brak pełnej synchronizacji przepisów dotyczących zdolności do czynności prawnych z przepisami dotyczącymi władzy rodzicielskiej. Wskutek tego nie jest jasne, czy przyznanie małoletnim pełnej zdolności prawnej w odniesieniu do określonej sfery majątkowej (art. 20—22 k.c.) wyłącza w tym zakresie przedstawicielstwo ustawowe rodziców lub opiekunów dziecka. Autor domaga się też jasnego postawienia w k.c. kwestii zdolności do czynności prawnych osób, które uzyskały zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed uzyskaniem pełnoletności. Nie pomija też zagadnień odpowiedzialności deliktowej małoletnich uznając, że ustawodawca powinien jednoznacznie rozstrzygnąć kontrowersyjną obecnie kwestię poczytalności dzieci powyżej 13 lat.

W sprawie ochrony przyszłych praw dziecka nie narodzonego autor opowiada się za sformułowaniem generalnej zasady ochrony interesów dziecka ze względu na okres jego życia płodowego w nawiązaniu do art. 182 k.r.o.

W odniesieniu do praw mieszkaniowych (w szczególności najmu, służebności mieszkania oraz własności osobistej domu i lokalu mieszkalnego) Z. Radwański formułuje szereg godnych uwagi wniosków. W szczególności uznaje za potrzebne wprowadzenie do k.c. reguły, że stosunek najmu wiąże nie tylko osobę zawierającą umowę lub uzyskującą przydział lokalu, ale także zamieszkującego z nią małżonka. Ustawowego rozstrzygnięcia wymaga też, jego zdaniem, problematyka wewnętrznych stosunków między małżonkami, a zwłaszcza bardziej precyzyjnie powinny być określone losy mieszkania małżonków po rozwodzie z proponowaną przez autora dopuszczalnością eksmisji małżonka także wówczas, gdy jest on wyłącznym właścicielem mieszkania (wyposażenie sądów rozwodowych w kompetencje do odpowiedniego ograniczenia własności osobistej ze względu na interesy najbliższej rodziny właściciela).

Można by się w tym miejscu zastanawiać, czy bardziej spójnej — z punktu widzenia ochrony rodziny — regulacji praw mieszkaniowych, bez względu na formę prawną korzystania z mieszkań, nie służyłoby uznanie tych praw za prawa osobowo-majątkowe, a więc za mające odrębny reżym prawny w stosunku do ogółu innych praw wyłącznie majątkowych. Rzecz jasna, szersze rozważenie tego problemu wykraczałoby poza ramy niniejszej recenzji.

Wreszcie warto jeszcze przytoczyć inne interesujące poglądy autora. Tak więc w kwestii dziedziczenia ustawowego zwraca on uwagę na nadmierne uprzewilejowanie pozostałego przy życiu małżonka na niekorzyść wstępnych przy dziedziczeniu gospodarstw rolnych, co nie pozostaje bez wpływu na nadmierny odpływ ludzi młodych ze wsi (było już to wyżej sygnalizowane przy okazji generalnie krytycznej oceny zasad dziedziczenia gospodarstw rolnych).

Trafnie też zwraca ten autor uwagę na potrzebę odmiennych ocen w wypadku, gdy po zmarłym dziedziczy jego małżonek w zbiegu z dzieckiem zmarłego, które nie jest dzieckiem dziedziczącego małżonka. Wymaga to albo odpowiedniego zmniejszenia praw spadkowych małżonka, albo też powołania pasierba do dziedziczenia z ustawy po ojczymie (macosze).

To z konieczności tylko skrótowe i selektywne omówienie specjalnego tomu ZN IBPS (warto dodać, że oprócz wymienionych już wyżej pozycji obejmuje on nadto prace: M. Poźniak-Niedzielskiej: Kodeks cywilny a prawo na dobrach materialnych; Jerzego Jakubowskiego: Kodeks cywilny a stosunki w handlu międzynarodowym; M. Sośniaka: Tendencje rozwojowe instytucji odpowiedzialności cywilnej) wypada zakończyć podkreśleniem, że obejmując tak znaczną ilość rzeczywistych, a nie pozornych problemów współczesnego prawa cywilnego, zasługuje on ze wszech miar na uwagę czytelników, tym bardziej że wysoki poziom

naukowy oraz sposób prezentowania tych problemów uzasadnia przekonanie, iż przyczyni się to do pogłębionej dyskusji naukowej i do ich rozwiązania.

Próbę wskazania w niniejszym artykule recenzyjnym na niektóre wybrane problemy poruszone w tym zbiorze podjęłam w nadziei, że stanowić to będzie zachętę do sięgnięcia do tej wartościowej i interesującej lektury.

Krystyna Krzekotowska

NACZELNA RADA ADWOKACKA

A.1. Posiedzenie Naczelnej Rady Adwokackiej w dniach 16 i 17 marca 1985 r. (VII)

W dniach 16 i 17 marca 1985 r. odbyło się w Warszawie VII kolejne w kadencji posiedzenie Naczelnej Rady Adwokackiej, na którym przyjęto następujący porządek obrad:

1. Sprawozdanie z wykonania budżetu 1984 r.
2. Preliminarz budżetowy na 1985 r.
3. Informacja o pracach dotyczących zobowiązań finansowych adwokatury oraz zmiana regulaminu finansowania zespołów adwokackich.
4. Informacja o przebiegu zebrania Zespołu Partyjnego przy NRA i wniosków wpływających z jego przebiegu dla prac NRA.
5. Plan rozmieszczenia adwokatów, aplikantów i zespołów adwokackich w latach 1985—1986.
6. Informacja o działalności wizytacyjnej organów samorządu adwokackiego.
7. Plan pracy NRA na 1985 r.
8. Uchwała w sprawie adwokatów emerytów.
9. Regulamin w sprawie zasad i trybu wyboru delegata do okręgowej rady adwokackiej.
10. Sprawozdanie dla Rady Państwa z działalności adwokatury w 1984 r.
11. Sprawy bieżące i różne.

W toku obrad podjęto następujące uchwały:

- 1) uchwałę NRA w sprawie przyjęcia sprawozdania z wykonania budżetów NRA, Ośrodka Badawczego Adwokatury i „Palestry” za 1984 r. oraz udzielenia absolutorium dla Prezydium NRA,
- 2) uchwałę NRA w sprawie przyjęcia preliminarzy budżetowych NRA, OBA i „Palestry” na 1985 r.,
- 3) uchwałę NRA w sprawie przyjęcia planu rozmieszczenia aplikantów adwokackich w 1985 r.,
- 4) uchwałę NRA w sprawie adwokatów emerytów (uchwała nr 1/VII),
- 5) uchwałę NRA w sprawie regulaminu zasad i trybu wyboru delegata do okręgowej rady adwokackiej (uchwała nr 2/VII).

Teksty uchwał nr 1/VII i nr 2/VII, objętych pkt 4 i 5 porządku obrad, zamieszczone są w dziale B.

Skarbnik NRA adw. J. Kuczyński przekazał kilka informacji dotyczących obciążeń podatkowych zespołów adwokackich i omówił zmiany w regulaminie finansowym zespołów.